

Báró Korányi Frigyes

1827-1913

A hazai belgyógyász iskola megteremtőjére való emlékezés aktualitását nemcsak az adja, hogy 100 éve halt meg Korányi Frigyes (1913), hanem azok a célok, az egészségügyet érintő kérdések, amiért egy életen át harcolt, ismét aktuálisak. Korányi Frigyes még medikus volt, amikor 1948-ban az Orvosi Társaság 6. számában a „Szózat az orvoskar javaslatkészítő választmányához” című cikkében a következőket írta: „Hogy a nép egészségi ügye tudományosan művelt orvosok, nem pedig kuruzslók által kezeltessék, s a legszegényebbeknek is orvos- és gyógyszerészhez lehető legkönnyebben jutnia lehessen.... Gondoskodnia kell arról, ... hogy a sok fáradozás után végre oklevelet nyert orvos a világba lépve biztos állást és illedelmes életmódot nyerhessen”.

Most mit írna, amikor az egészségügy megmentését a szegényeket ellátni nem akaró magántóktól, a magán egészségügyi biztosítóktól várja mind a kormány, mind az ellenzék. Még élt, amikor Európában az első között hazánkban kialakult, a most veszélybe kerülő, szolidaritás alapú egészségbiztosítás. "Az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről szóló" 1891. évi XIV törvénycikk megalkotásával elkezdődött a baleset és betegbiztosítás, mely , garantálta a pénzbeli és természetbeni ellátásokat. Most pedig – egy ezt tiltó népszavazás eredményének ellenére veszélybe kerül a szolidaritás alapú egészségbiztosítás. Ugyan megvalósult, hogy „művelt” orvosokat képzünk, de elveszítjük őket, mert azt a bizonyos „illelmes életmódot” nem tudja, vagy nem akarja a mindenkori kormány számukra biztosítani. Korányi Frigyes élete azonban üzen a hazát elhagyóknak is, hisz 1852-ben, amikor kitiltják Bécsből és Pestről és Nagykállóba száműzik, nem a külföldet, a könnyebb, jobb megélhetést választotta, hanem a feladatot, amiért orvos lett.

Korányi Frigyes –a legtöbb életével foglalkozó közlés szerint 1828-ban, Nagykállóban, Szatmár megye székhelyén született, a család birtokában lévő útlevele szerint, amelyet 1850 szám alatt, 1948 nov. 28-án állított ki az Országos Rendőri Hivatal, 1827-ben született. Apja Korányi Sebald jó nevű, megbecsült orvos volt, akinek képzettségét több, az Orvosi Hetilapban megjelent közleménye bizonyítja. Korányi Frigyes a miskolci, egri és szatmári középiskolák évek után Pestre került az orvosi egyetemre, ahol hamar kitűnt képességével és szorgalmával. Az akkor még sebész pályára készülő medikust Balassa János és asszisztense, Markusovszky Lajos karolja fel, a hazai orvoslás fejlődését meghatározó gyümölcsöző kapcsolatuk egy életen át megmaradt. Az 1848 márciusában a diákmozgalom egyik vezetője, tagja a Pozsonyba utazó diákküldöttségnek, amelyben a tanárokat Balassa képviseli. A hadi eseményeknek aktív résztvevője, bár még medikus, Balassa javaslatával előbb Perczel Mór seregében volt orvos, majd Balassa mellett a pesti honvédkórházban dolgozott, végül a szegedi 104 zászlóalj főorvosa lett. Diplomáját 1851-ben Pesten kapta meg, majd Bécsbe került műtősnövendéknek, de 1852-ben kitiltják a városból és Pestről is. A hazai belgyógyászat szerencséjére sebész pályája megszakad, Nagykállóba száműzve megkezdte vidéki gyakorlatát és közvetlen kapcsolatba került a hazai közegészségüggyel. Rövid idő alatt a vidék legkeresettebb orvosa lett, 1861-ben már Szabolcs vármegye főorvosa. A bécsi és pesti reform orvosokkal továbbra is szoros kapcsolatot tartott, szakképzése érdekében 1854-58 között Markusovszkyval, Hirschlerrel, Török Ignáccal többször látogatták a prágai, berlini, párizsi, londoni egyetemeket és hallgatták a korszak legnevesebb tudósainak előadásait. Útitársai 1857-ben megalapítják az „Orvosi Hetilap” –t, melynek

kezdettől a munkatársa lesz. Évenkénti utazásai lehetővé tették, hogy érintkezésben maradt a rohamosan fejlődő orvostudománnyal és képviselőivel. Szabolcsban, később Bihar, Zemplén, Szatmár, Ung és Szilágy megyékben végzett gyakorlati munka nemcsak lehetővé tette, hogy az orvostudomány minden ágával foglalkozzék, de megismerte a régió óriási egészségügyi problémáit is, a tuberkulózis pusztítását, a népesség csökkenést okozó csecsemőhalálozást, a járványokat, az orvos és szakképzett szülésznő hiányt. Megszervezi a nagykállói járvány kórházat, mely később a Szabolcs vármegyei kórház lett. 1860-ban elveszi Bónis Malvint a szabadságharc kormánybiztosának, Bónis Sámuelnek lányát. 1861-ben végre megkapja az engedélyt, hogy Pestre menjen és Balassával és a körülötte gyülekező reformerekkel meglévő kapcsolatát elmélyítse. 1864 idegkórtanból magántanári képesítést szerez, előbb a tifusz – fiókkórház, 1865-ben a Rókus Kórház idegosztályának a vezetője, majd 1866 július 26-án a gyakorlati orvostan és a sebészek részére az orvosi kórtan rendes nyilvános tanára lett, és elindult a hazai korszerű belgyógyászati ellátás és oktatás, a „belgyógyászati iskola” fejlődése.

A kiegyezést követő kedvező viszonyok között a nemzeti liberalizmus orvos reformerei Balassa, Markusovszky, Korányi vezetésével megteremtik a magyar nyelvű oktatást, az egyetem autonómiáját, 1872-ben egységesítik az orvosképzést, megszületik az egyetemi szabályrendelet, az egyetemes orvosdoktori szigorlati rend. 1878 –tól már csak egy orvosi diploma létezett, az „egyetemes orvosi tudományok doktora” című.

Báró Eötvös József, a közoktatási tárca vezetőjének támogatásával Korányi Frigyesnek és a mellé csoportosuló professzoroknak, Bokaynak, Fodornak, Hőgyesnek, Lumniczernek köszönhetően már 1868-ban megindul az orvosegyetem máig egyedülálló modernizálása, fejlesztése, új épületek tervezése. Ebben a munkában előbb Markusovszky Lajos, majd Trefort Ágoston jelentette a központi támogatást. Korányi Frigyes világszínvonalú új Belgyógyászati Klinikája 1880-ban nyílik meg a Szentkirály utca és Üllői út sarkán. Itt használnak először röntgent, „fizikai kémiai” labor és bakteriológia működött, vesefunkciók- a vérkeringés élet – és kórtanával foglalkozó kutatások folytak, és mindenek előtt, itt alakult ki a modern hazai belgyógyászat oktató és gyógyító műhelye, a Korányi iskola, ahol az orvostanhallgatókat és az újonnan megszervezett gyakornoki rendszer orvosait, az új belgyógyász generációt képezték.

Korányi Frigyes korának meghatározó tudósa is volt, az első magyar orvos, akinek tudományos működése felkeltette a külföld érdeklődését. Korában egyedülálló volt több mint 190 megjelent publikációjával. Számos külföldi tudományos társaság tagja volt, külföldön megjelenő, korszakot meghatározó kézikönyvekben fejezetek írója (Pitha és Billroth által szerkesztett kézikönyvben a lépfene és „takonykór” fejezeteit), az Eulenburg féle Real Encyklopaedie d. ges. Heilkunde -ben a tüdőbetegségek fejezetét írta, majd Bókay Árpáddal és Kéthlyvel a hat kötetes magyar belgyógyászatot), a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Tudományos munkájának eredményeit a XXI. századból visszatekintve nehéz a megfelelő helyre tenni. Nevéhez kötődő mellkasi kopogtatási jegyet a Korányi- Grocco háromszöget még ismerik a medikusok, de már nem biztos, hogy ki is tudja kopogtatni, arról nem is beszélve, hogy megjelent írásai egy részének a címét sem értik. Ki tudja ma már, hogy mi a bujasenyv, a hólyagcsás tüdőlégdag, az idült agyvérzés, a függér billentyű, a pokolvar, a H derme, a jaborandi, a májburkony kór, a rostonyás tüdőlob, vagy a mocsárgerji?

A belgyógyászati iskola megteremtésén túl, a szervezési, közegészségügyi tevékenysége az, ami igazán maradandó és hazánk jelenlegi egészségügyi állapotát és intézményeit is érintő érdeme. „Magyarországon a tuberkulózis elleni küzdelemnek ő volt megindítója és leglelkesebb bajnoka maradt utolsó leheletéig” mondta róla Müller Kálmán a budapesti kir. orvosegyesület nagygyűlésén. Fáradhatatlan szervezői munkája eredménye volt az Erzsébet Királynő – mai Korányi- Szanatórium megnyitása 1901 november 10-én, Budakeszin, a város által adományozott telken. Halálakor az országban már három nagy szanatórium, 37 tuberkulózis ellen küzdő egyesület és kb. 70 tüdőbeteg gondozóból álló hálózat működött. Óriási érdeme volt, hogy nemcsak felismerte a tüdővész pusztítását, hanem azt is „hogy a lassú készülődés ideje lejárt, minden factornak vállvetve kell közreműködni a gyors segítségben” és ennek megfelelően cselekedett, előadásokat tartott, tanulmányokat közölt a „A tüdővész társadalmi jelentőségé”-ről, „A tüdővész elleni küzdelemről”. 1898-ban megalakul a Sanatorium-Egyesület, majd a budapesti szegény sorsú tüdőbetegek szanatóriumi egyesülete . Korányi a legszegényebbek szanatóriumi ellátására „ Betegsegélyező-alap”-t hoz létre, felismeri , hogy a tbc ellen eredményesen küzdeni csak központosított formában lehet, szervezésével létrejön a Tuberkulózis Elleni Küzdelem Országos és Központi Bizottsága.

Még Balassa megbízásából és közreműködésével Jendrássik Jenővel és Markusovszkyval kidolgozzák az ugyan más néven, de ma is létező Országos Közegészségügyi Tanács tervezetét, mely hamarosan megalakul és a legfelsőbb egészségügyi fórumként működött. Előbb a tanács alelnöke, majd 1879-ig elnöke volt, amikor is az Igazságügyi Orvosi Tanács elnökévé nevezték ki.

A róla szóló megemlékezések egybehangzóan állítják, hogy nemcsak iskolateremtő oktató, korszakot meghatározó tudós, de országos tekintélyű gyógyító is. Őt kereste, hozzá akart eljutni egyaránt a gazdag és a szegény beteg, és egyforma ellátásban részesültek. Nem volt hálátlan a társadalom sem, nem csak nagytekintélyű és népszerű orvos volt, de elismert is, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja volt, munkája elismeréseként a királytól bárói címet kapott és Felsőház tagja lett.

Szerencséje az országnak, hogy nemzeti liberalizmus virágkorában az egészségügynek olyan alakjai , valóban nemzeti érzelmű szakértői voltak, mint a Korányi, Balassa, Markusovszky vezette reform értelmiségiek, és a hatalmat is Eötvösök, Trefortok képviselték akik a szakmát kérdezték meg mielőtt az egészségügy és az oktatás még napjainkig is ható átalakításába kezdtek volna.

Dr Korányi László

MTA doktora